

Sparande, kapitalbildning och ekonomisk utveckling

Under 1950- och 1960-talen var det brukligt att betona sparandets och kapitalbildningens roll för den ekonomiska tillväxten i u-länderna. Mats Lundahl visar i sin översiktsartikel hur man alltmer kommit att ifrågasätta sambandet mellan såväl sparande och kapitalbildning som mellan kapitalbildning och tillväxt.

Under 1950-talet var utvecklingsekonomernas intresse till stor del koncentrerat på den fysiska kapitalbildningens bidrag till utvecklingen. Den senare definierades som liktydig med ekonomisk tillväxt i BNP per capita. Kapitalbildningen sågs som tillväxtens och utvecklingens "motor" och utvecklingsplaner och liknade dokument överflödade av kapitalkoefficienter, som användes för att fastslå kapitalackumulationens troliga effekter på produktion och tillväxt.

Utgångspunkter

Utgångspunkten för resonemanget var den s k Harrod-Domarmodellen (Harrod [1939]; Domar [1946]). Denna modell som utvecklats för att behandla tillväxtproblemet i utvecklade ekonomier, lämnade ett svar på frågan om vilken investering som krävdes för att en ekonomi skulle kunna upprätthålla en viss tillväxttakt. Grundtanken i modellen var, att arbetskraften inte utgjorde någon begränsning för tillväxten, utan att nationalinkomsten och dess förändringar stod i ett givet förhål-

MATS LUNDAHL är docent vid nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet. Hans forskning har varit inriktad på utvecklingsländernas problem.

lande till kapitalstocken och tillväxten i denna, och att en konstant andel av nationalinkomsten sparas. Utifrån dessa antaganden härledde man tillväxten som en funktion av å ena sidan sparkvoten i ekonomin och å andra sidan förhållandet mellan nationalinkomstens förändring och investeringarna (kapitalkoefficienten). Sparande och kapitalbildning framstod med andra ord som centrala faktorer bakom tillväxten.

Harrod-Domarmodellen fick en enorm betydelse, eftersom den kom att bilda grunden för en hel utvecklingsfilosofi. Arthur Lewis [1955] betonade, att det centrala utvecklingsteoretiska problemet bestod i att förstå och analysera den process varigenom en ekonomis sparkvot ökade från fem till tolv procent av nationalinkomsten. Walt Rostow [1960] gjorde en ökning av sparande och kapitalbildning från fem till tio procent av nationalprodukten till ett av de främsta kännetecknen på att en ekonomi hade uppnått det genombrottsstadium som skulle leda till en självbärande tillväxt. Bristen på kapitalbildning var en av de faktorer som enligt Ragnar Nurkse [1953] bidrog till att skapa en ond cirkel i underutvecklade ekonomier. Genom att sparandet var lågt blev investeringarna små, vilket i sin tur resulterade i låg produktivitet som gav låga inkomster. Av dessa inkomster kunde endast en ringa del sparas osv. En ökning

av kapitalbildningen skulle, å andra sidan, leda till att denna onda cirkel bröts.

Så småningom kom emellertid det synsätt som betonade att kapitalbildningen var den viktigaste drivkraften i utvecklingsprocessen att råka i vanrykte. Korrelationen mellan sparande och kapitalackumulering å ena sidan och ekonomisk utveckling (tillväxt) å den andra visade sig vara lägre än väntat. Inte ens i de utvecklade länderna, där kapitalbildningstakten var mycket högre än i u-länderna, kunde mer än en mindre del av ekonomins tillväxt förklaras av den sammanlagda tillväxten av kapitalstocken och arbetstyrkan. Mestadels återstod en stor residual som inte kunde förklaras i dessa termer. (Se Kuznets [1966]; Hamberg [1971], s 168—173; Gould [1972].)

Trots detta fortsätter ett antal författare att peka på kapitalbildningens betydelse för utvecklingsprocessen:

”Även om den inte utgör kärnpunkten, är kapitalets roll med säkerhet unik i utvecklingsprocessen. Förutom att det utgör en av de traditionella produktionsfaktorerna svarar kapitalet också för en effekt som verkar kumulativt och interagerar med andra effekter: kapitalackumulering leder till inkomstökningar vilka ökar sparandet och ökar kapitalbildningen ytterligare. Slutligen inbegriper kapitalackumulering beslutsfattande över tiden på ett fundamentalt sätt; genom tidsdiskontering, vilken länkar samman inkomst och förmögenhet, kan kapitalbildning på sätt och vis betraktas som nästan synonym med utveckling i det att genom effektiv kapitalbildning tillgången på såväl nutida som framtida inkomstströmmar kan ökas” (Yotopoulos och Nugent [1976], s 164).

Kapitalbildning kan också vara betydelsefull i samband med teknologiska förändringar, särskilt när dessa förändringar är inbakade (”embodied”) i investeringar.

Sparandets bestämningsfaktorer

De bevis på vilka denna syn på den fysiska

kapitalbildningens betydelse grundar sig är emellertid inte alltför solida. Att fastställa sparandets och kapitalbildningens inflytande på tillväxten och utvecklingen är ett komplicerat arbete. För det första är det inte helt klart vad som bestämmer sparande och sparkvot i en underutvecklad ekonomi. I utvecklade länder utgör hushållssektorn vanligen den viktigaste källan till inhemskt nettosparande, medan i fattiga länder hushållssparandet ofta är lågt, ibland rentav negativt. Offentligt sparande är å andra sidan ofta mycket betydelsefullt i den senare typen av ekonomier (Yotopoulos och Nugent [1976], s 168—171). Utländskt sparande tenderar också att spela en mycket viktigare roll i fattiga ekonomier än i rika.

Det är emellertid svårt att riktigt veta vilka slutsatser man skall dra av dessa fakta. Ett antal försök har gjorts att testa olika hypoteser om vad som bestämmer sparandet i u-länder, men få entydiga slutsatser har hittills etablerats. Data från latinamerikanska länder indikerar att det mellan bruttonationalprodukten och det inhemska bruttosparandet råder ett sådant samband att när den ena variabeln ökar, stiger också den andra (Mikesell och Zinser [1973]). Bruttosparandet per capita är också relaterat till BNP per capita. För det tredje verkar det som om Friedmans [1957] permanentinkomsthypotes skulle hålla för u-länder. Enligt denna hypotes bestäms individernas konsumtion av den inkomst de betraktar som normal (den permanenta inkomsten), medan inkomständringar av tillfällig art (den transitoriska inkomsten) leder till förändringar i sparandet, på så sätt att en ökning (minskning) av den förra kommer att leda till en ökning (minskning) av det senare.

På samma sätt är inkomstökning förknippad med ökat sparande. Å andra sidan har försök att testa livscykelhypotesen (t ex Ando och Modigliani [1963]), vilken hävdar att individerna tenderar att maximera konsumtionen över hela sin livstid och således att de sparar mer under sina

ekonomiskt produktiva år för att slippa stora minskningar i konsumtionsnivå efter det att de uppnått pensionsåldern, givet sämre resultat. Det har också visat sig besvärligt att fastslå huruvida en ökning av andelen icke-producerande i förhållande till producerande grupper kommer att leda till minskat sparande eller ej (beroendehypotesen, se Coale och Hoover [1958]).

Även när vi ser på andra variabler än inkomster är bilden splittrad. Det verkar finnas en tendens för utländskt kapital att ersätta inhemskt sparande i många u-länder, men någon samstämmighet rörande de möjliga orsakerna till detta råder definitivt inte. Det är också oklart huruvida ökad beskattning leder till ett högre totalt sparande eller ej i ekonomin. Den ökning i offentligt sparande som uppstår kan mer än väl uppvägas av en nergång i det privata sparandet. Den volym av sparande som slussas via finansiella mellanhänder (t ex banker) verkar vara positivt relaterad till de räntesatser som erbjuds. Ökad export, slutligen, förefaller också leda till ökat sparande, av anledningar som man vet mycket lite om.

Många av problemen med att tolka resultaten rörande vad som bestämmer sparandet är ett resultat av den höga aggregeringsnivå man valt i många av de studier vi hänvisat till. Mätningarna av själva sparandet inbegriper ofta stora mätfel som helt eller delvis kan kullkasta slutsatsen. Ofta bestäms sparandet som en restpost. Ekonomins investeringar kan finansieras antingen genom inhemskt sparande eller genom kapitalinflöde. Genom att dra bytesbalansunderskottet (kapitalinflödet) från bruttoinvesteringarna får man en siffra för det inhemska bruttosparandet. Detta förfaringssätt förutsätter emellertid att någorlunda korrekta siffror för investeringarna är tillgängliga. Detta är emellertid ofta inte fallet, särskilt när lagerförändringar är svåra att uppskatta eller när den inhemska valutan är övervärderad. I det senare fallet snedvrids både siffran för bruttoinvesteringarna, eftersom en del in-

vesteringsvaror normalt importeras, och siffran för bytesbalanssaldot.

Ett annat problem kan vara att det sparandebelopp man är intresserad av inte är det som man mäter. Ofta måste man ta det totala sparandet som en approximation av det privata. Härigenom införs ett fel om syftet är att testa hur det privata sparandet påverkas av en eller annan åtgärd. Det är kanske inte möjligt att disaggregera sparandet efter inkomstkategori eller åldersgrupp givet existerande data. För att testa beroendehypotesen skulle man t ex vilja arbeta med data över familjesparandet och härtil justera för familjens inkomstnivå, men det har hittills inte varit möjligt.

En alltför hög aggregeringsnivå är antagligen också ett skäl till de svårigheter man haft med att förklara det negativa sambandet mellan inflödet av utländskt kapital och den inhemska sparkvoten. Utländskt kapital kan uppträda i många olika former och de effekter det ger upphov till kan variera från sektor till sektor. Disaggregering i gåvor, lån, privata investeringar etc, och disaggregering efter sektor bör göra det lättare att spåra effekterna på den mottagande ekonomin och på det inhemska sparandet och således också att förklara varför under vissa omständigheter sambandet mellan denna variabel och kapitalimporten har varit positivt och inte negativt. Detsamma gäller exportens inflytande på sparandet.

Slutsatsen av det ovanstående är en önskan om ökad disaggregering av analysen. De makroekonomiska begreppen kan vara lätta att mäta, åtminstone på ytan, men om vi skall förstå sparandets bestämningsfaktorer bättre måste vi antagligen arbeta på en mera disaggregerad nivå, kanske till och med på den rent mikroekonomiska — företag och hushåll — i stället för på den nationella nivån. Ekonomier uppvisar inget "beteende". Det senare är reserverat för de beslutsfattande subjekten. Dessa är de enda som reagerar på olika slags incitament. Från förklarings synpunkt kan det därför vara en god idé att

arbeta på en lägre aggregeringsnivå. På så sätt kan makrovariablernas "beteende" bli begripligt. Ett antal paradoxer som uppstår på makronivån kan upplösas om en lämpligare analysnivå väljs.

Sparande och kapitalbildning

Låt oss med detta övergå till det andra steget i vår diskussion av sparandets och kapitalbildningens betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Vad vi då bör lägga märke till är att en hög sparkvot inte garanterar att produktiv kapitalbildning kommer att äga rum i ekonomin. När Arthur Lewis skrev sina klassiska verk om dualistiska tillväxtmönster vid mitten av femtiotalet, var en av hans centrala teser, att endast den framväxande företagar-klassen var kapabel att presentera ett produktivt sparande. Bönderna, som är en notoriskt sparsam socialgrupp, hindras i sina sparsträngningar av att de lever "på randen till en katastrof". I en naturlig omgivning som är potentiellt fientlig och där skördeutfallet såväl vad gäller kvantitet som pris är vad som huvudsakligen bestämmer levnadsstandarden, tenderar återkommande felslagna skördar och/eller prisfall att skuldsätta bönderna i stället för att tillåta en reserv att byggas upp inför framtiden. Arbetarna konsumerar i sin tur största delen av sina inkomster, därför att de måste, medan tjänstemännen har en tendens att tävla med varandra i fråga om ökad konsumtionsstandard. I inget av fallen blir sparandet särskilt stort. Jordägarklassen, slutligen, en grupp som otvivelaktigt äger en hög sparförmåga, sparar inte produktivt. Jordägarna sparar i den bemärkelsen att de avstår från konsumtion, men deras sparande äger rum i sådana former som sannolikt inte ökar den ekonomiska utvecklingens hastighet: jord, byggnader, juveler och ädla metaller etc. Alternativt spenderas pengarna på att hålla en stor tjänarstab eller på att bygga monument av olika slag (pyramiderna!) eller på andra typer av

iögonfallande konsumtion (Lewis [1954], [1955]).

Inte ens i det fall då sparandet inte sker t ex i jord är det möjligt att garantera att det används med maximal effektivitet. Detta beror i sin tur på att kapitalmarknaderna i u-länderna ofta är starkt fragmenterade. Fragmentering innebär i detta sammanhang att det inte existerar någon garanti för att den företagare som är skickligast och har de bästa investeringsmöjligheterna också lyckas finansiera sitt projekt. Han kanske inte betraktas som kreditvärdig av dem som sparar. Spararna kanske inte ens känner till hans existens. Alternativt kan deras sparande inte överföras till de mest produktiva låntagarna därför att inga lämpliga kanaler (t ex banker eller aktiemarknader) för överföring av sparmedel till investerarna finns. Dessa pengar kan i stället komma att gå till jämförelsevis dåliga företagare med lågavkastande projekt. Med en fragmenterad kapitalmarknad blir knappa kapitalresurser inte allokerade på bästa sätt (jfr McKinnon [1973], kap 2).

Kapitalbildning, tillväxt och utveckling

Att fastslå kapitalbildningens inverkan på tillväxt och utveckling är tämligen besvärligt. Den existerande litteraturen ger inte alltför mycket hjälp. Man vet rent allmänt att bruttoinvesteringarnas genomsnittliga andel av bruttonationalprodukten är större i utvecklade än i underutvecklade länder. Man vet också att stor variation råder inom gruppen u-länder. Här upphör emellertid enigheten.

En rad faktorer gör att sambandet mellan kapitalbildning och tillväxt i Harrod-Domarmodellen inte motsvaras av något starkare samband i u-ländernas ekonomier. För det första visar modeller av Harrod-Domartyp endast vilken kapitalbildning som krävs för att *upprätthålla* en given tillväxttakt, medan de inte avslöjar något om vad som krävs för att en under-

Tabell 1. Sparkvoter och bruttoinvesteringar i u-länder 1963—65 och 1950—65.

	Antal länder med en kvot på:			Totalt
	mindre än 15 procent	15—20 procent	mer än 20 procent	
Genomsnittlig bruttoinvestering (procent av BNP; genomsnitt 1963—65)	17	29	8	54
Genomsnittlig sparkvot (procent av BNP; genomsnitt 1963—65)	31	11	12	54
Marginell sparkvot (procent av BNP 1950—65)	15	10	13	38 ^a

^aEndast de länder för vilka statistiskt signifikanta skattningar kunde göras.

Källa: Schiavo-Campo & Singer [1970], s 65.

utvecklad ekonomi skall kunna öka tillväxten. Här är inte bara kapitalstockens storlek och utnyttjande av betydelse. Här till kommer alla förändringar som krävs i fråga om förändringar i institutioner, beteende etc.

För det andra förelåg vid den tid teorierna om kapitalbildningens roll framfördes en brist på tillförlitliga data mot vilka teorierna kunde testas. Vi har redan berört problemen med att bestämma sparandet. Liknande problem uppkommer vid skattningar av kapitalstockens storlek, framförallt inom jordbrukssektorn, där felmarginalerna i regel är mycket stora (Bairoch [1975], s 172—175). Data för perioden före 1950 saknas för nästan alla u-länder, vilket i sin tur gör det nästan omöjligt att beräkna långsiktiga trender. De beräkningar som finns i litteraturen ger ofta ett groteskt intryck beroende på de heroiska antaganden som görs. Ett bra exempel på denna typ av "beräkningar" ges av Angus Maddisons ([1970], kap 2) försök att fastslå olika faktorer relativa bidrag till den ekonomiska tillväxten (av BNP per capita) i tjugotvå u-länder för perioden 1950—65. Hans resultat att kapitalbildningen svarar för 55 procent av den totala tillväxten är helt vilseledande och reflekterar enbart de starka antaganden som görs. Således tvingas han, utan stöd i data, gissa kapitalstockarnas storlek 1950, kapitalets förslitning under perio-

den, inverkan av utbildning och förbättringar i hälsotillstånd på arbetskraftens kvalitet samt nationalinkomstens fördelning mellan arbetskraft och kapitalägare. Ändras dessa antaganden, ändras också kapitalackumuleringens relativa bidrag till tillväxten. Resultaten är i det närmaste godtyckliga.

Ett speciellt problem då det gäller att skatta vilka effekter en förändring av kapitalstocken ger upphov till hänger samman med att man i skattningarna implicit antar att kapitalstockens tillväxt är den enda förändring som äger rum. I praktiken är detta aldrig fallet, utan tillväxt i kapitalstocken är förbunden med ändringar av kunskaper och färdigheter, marknadsutsikter, m m och karaktären och storleken av dessa förändringar kan variera avsevärt från ekonomi till ekonomi. Det är därför inte säkert att en användning av kapitalkoefficienter ger riktiga förutsägelser. Dessa förhållanden har ofta beräknats på grundval av historiskt material från det land man studerar. Alternativt har man tagit koefficienter från ett visst u-land och använt för förutsägelser om andra u-länder. I det första fallet riskerar man att historien är irrelevant. I det senare fallet kan ekonomierna skilja sig så kraftigt åt att vad som är sant för ett u-land kan vara helt felaktigt för ett annat.

Ännu mer riskabelt är att generalisera utifrån i-ländernas erfarenheter, vilka låg

till grund för Harrod-Domarmodellen och liknande teorier, och hävda att dessa skulle vara relevanta även för u-länderna. Den institutionella ramen skiljer sig så kraftigt åt mellan i- och u-länderna att samma kapitalstock ger högst olika resultat beträffande produktionsresultatet. Detta gör det svårt att på ett meningsfullt sätt använda kapitalkoefficienten från i-länder när man inte har några siffror från u-länderna.

Vissa författare har pekat på ett starkt statistiskt samband mellan tillväxten i bruttonationalprodukten och bruttoinvesteringkvoten och tolkat detta som ett bevis på kapitalbildningens betydelse för den ekonomiska tillväxten. De drar slutsatsen att "de länder som har haft höga investeringkvoter under hela årtiondet (1960—69) i regel var bland dem som hade den högsta tillväxttakten i BNP" (Yotopoulos och Nugent [1976], s 169. Jfr Gustavsson [1978], s 336). Denna tolkning är emellertid inte självklar. Vi vet ingenting om kausalsambandet. Att man observerar hög korrelation mellan investeringar och tillväxttakt är inte nödvändigtvis liktydigt med att kapitalbildningen *orsakar* tillväxten. Sambandet kan lika gärna gå åt andra hållet.

De flesta försök att sammankoppla sparkvoter, kapitalbildning och ekonomisk tillväxt har givit ganska dåliga resultat. Simon Kuznets [1960] undersökte sambandet mellan sparande och tillväxt för några länder för vilka tillräckligt bra data existerade från 1800-talet och framåt men tvingades dra slutsatsen att

"de relativt enkla samband man antar i mången ekonomisk analys [nära samband mellan inkomstnivåer och sparkvoter och mellan kapitalbildning och tillväxt] bekräftas inte av de långa tidsserierna. Sambandet mellan kapitalbildning och per-capitainkomst (som orsak) och tillväxttakt (som resultat) är alltför oregelbundet och varierande för att det skall kunnas ge mycket vikt i en realistisk analys. Sambandet mellan kapitalbildningskvoten eller sparkvo-

ten och inkomstnivån i ekonomin är inte starkt" . . . (s 55—56).

Sparkvoterna är ofta relativt höga i u-länderna. Ett exempel ges i *tabell 1* som presenterar data insamlade av UNCTAD för 54 länder. Tabellen visar tydligt att i det stora hela har de u-länder som ingår i stickprovet kunnat spara långt mer än man skulle kunna tro, t ex mot bakgrund av de argument som framfördes av Ragnar Nurkse beträffande dessa ekonomiers begränsade sparförmåga (jfr Lewis [1955] och Lipton [1977], s 246 ff). Ännu viktigare är att nästan 70 procent av de i tabellen ingående länderna på marginalen sparade åtminstone 15 procent mellan 1950 och 1965.

Slutsatser

Vilka slutsatser kan vi då dra av detta? Utifrån de data som presenterats i *tabell 1* fastslår Schiavo-Campo och Singer att "tillgång på kapital är i sig inte [ett] tillräckligt [villkor] för ekonomisk tillväxt . . ." och att "data verkar antyda att, hur viktig kapitalets roll än är, det *inte* är bristen på sparande som har utgjort den viktigaste flaskhalsen för många u-länder, och att andra begränsningar, *givet de ekonomiska förhållanden som nu är för handen i många utvecklingsländer*, är relativt mer begränsande än sparandebristen" (s 60). I den diskussion som fördes i samband med Rostowdoktrinen under sextio-talet utmejslades gradvis ett synsätt som liknade det som Schiavo-Campo och Singer omfattar. Man drog slutsatsen att betoningen av sparande och kapitalbildning som de viktigaste bestämningsfaktorerna för ett lands tillväxttakt var överdriven. (Jfr Cairncross [1962], kap 4—8, för ett typiskt synsätt.) Andra faktorer var åtminstone lika viktiga.

Det är emellertid också möjligt att pendeln har svängt för mycket åt det andra hållet, så att kapitalets roll nu underbetonas. Kuznetz resultat måste t ex tolkas med försiktighet. Olika uttolkare har kommit till olika slutsatser. Således beto-

nar Keith Griffin [1971] det svaga eller möjligen icke existerande sambandet mellan sparande och tillväxt, medan J.D. Gould [1972] drar slutsatsen, att

"Dessa . . . siffror . . . verkar, givet de svagheter hos data som man skulle förvänta sig leda till slumpmässighet och bristande samband, ge ett visst stöd för satsen att investeringskvoten är positivt relaterad till produktionens tillväxttakt. De kullkastar i alla fall helt säkert inte denna sats" (sid 141).

Det är således mycket svårt att nå fram till några entydiga slutsatser beträffande kapitalackumulationens roll i den ekonomiska tillväxten. Under femtiotalet var tendensen att man överbetonade dess roll, medan det nu är möjligt att man går för långt åt andra hållet. Troligen beror denna osäkerhet till stor del på att man inte valt rätt aggregeringsnivå för analysen. Den rent makroekonomiska analysen, där ekonomin betraktas som en enda sektor, följer förmodligen fler mönster och orsakssamband än den avslöjar. För att man effektivt skall kunna diskutera sparandets och kapitalbildningens roll för den ekonomiska utvecklingen måste man disaggregera analysen, men härigenom ökar också problemen med att samla in relevanta data. Man kan inte längre nöja sig med de siffror som finns tillgängliga i nationalräkenskaperna.

Referenser

- Ando, A., och Modigliani, F., [1963], "The Life Cycle Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests". *American Economic Review*, vol 53.
- Bairoch, P., [1975], *The Economic Development of the Third World since 1900*, London.

- Cairncross, A.K. [1962], *Factors in Economic Development*, London.
- Coale, A.J. och Hoover, E.M., [1958], *Population Growth and Economic Development in Low-Income Countries*, Princeton.
- Domar, E., [1946], "Capital Expansion, Rate of Growth and Employment", *Econometrica*, vol 14.
- Friedman, M., [1957], *A Theory of the Consumption Function*, Princeton.
- Gould, J.D. [1972], *Economic Growth in History. Survey and Analysis*, London.
- Griffin, K., (ed) [1970], *Financing Development in Latin America*, London.
- Gustavsson, B., [1978] "Imperialismen, Tredje Världen och historiens list", *Ekonomisk Debatt*, årg 6, nr 5.
- Hamberg, D., [1971], *Models of Economic Growth*, New York.
- Harrod, R.F., [1939], "An Essay in Dynamic Theory", *Economic Journal*, vol 39.
- Kuznets, S., [1960], "Quantitative Aspects of the Economic Growth of Nations: V, Capital Formation Proportions: International Comparisons for Recent Years", *Economic Development and Cultural Change*, vol 8.
- [1966], *Modern Economic Growth Rate, Structure, and Spread*. New Haven.
- Lewis, W. A., [1954], "Economic Development with Unlimited Supplies of Labour", *Manchester School of Economic and Social Studies*, vol 22.
- [1955], *The Theory of Economic Growth*, London.
- Lipton, M., [1971], *Why Poor People Stay Poor. Urban Bias in World Development*, London.
- McKinnon, R.I., [1973], *Money and Capital in Economic Development*, Washington D.C.
- Maddison, A., [1970], *Economic Progress and Policy in Developing Countries*, London.
- Mikesell, R.F. och Zinser, J.E., [1973], "The Nature of the Savings Function in Developing Countries: A Survey of the Theoretical and Empirical Literature", *Journal of Economic Literature*, vol 11.
- Nurkse, R., [1953], *Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries*, Oxford.
- Rostow, W.N., [1960], *The Stages of Economic Growth. A Non-Communist Manifesto*, Cambridge.
- Schiavo-Campo, S. och Singer, H.W., [1970], *Perspectives of Economic Development*, Boston.
- Yotopoulos, P.A. och Nugent, J.B., [1976], *Economics of Development. Empirical Investigations*, New York.